

Les allaus de Sils Maria

Michel Onfray

LES ALLAUS
DE SILS MARIA

GEOLOGIA DE FRIEDRICH NIETZSCHE

TRADUCCIÓ DEL FRANCÈS

Adrià Pujol Cruells

FRAGMENTA EDITORIAL

Títol original *Les avalanches de Sils-Maria*
Géologie de Frédéric Nietzsche
 Éditions Gallimard, París, 2019

Publicat per FRAGMENTA EDITORIAL
 Plaça del Nord, 4
 08024 Barcelona
 www.fragmenta.es
 fragmenta@fragmenta.es

Col·lecció ASSAIG, 69

Primera edició FEBRER DEL 2021

Direcció editorial IGNASI MORETA
 Producció editorial LAIA MARTÍ AMORÓS
 Disseny de la coberta ELISENDA SEVILLA I ALTÉS

Impressió i relligat ROMANYÀ VALLS, S. A.

© 2019 ÉDITIONS GALLIMARD
 pel text

© 2021 ADRIÀ PUJOL CRUELLS
 per la traducció

© 2021 FRAGMENTA EDITORIAL, S. L. U.
 per l'edició

Dipòsit legal B. 3450-2021
 ISBN 978-84-17796-47-1

Amb la col·laboració del Departament
 de Cultura de la Generalitat de Catalunya

RESERVATS TOTS ELS DRETS

ÍNDEX

I	FILOSOFAR COM UN PAGÈS. GEOLOGIA D'UNA MORAL	9
1	Dir-se de tu amb el buit, tot caminant	11
2	Conèixer amb un cos de xaman	15
3	Viure en un lloc sagrat	19
4	Experimentar una força superior	27
5	Ser un mateix una esllavissada	35
6	Pensar com un pagès	41
II	«FRUIR DE LA FELICITAT VESPRALE DE L'ANTIGUITAT». EL SUPERESTOÏCISME DE NIETZSCHE	45
1	Del camell a l'infant	47
2	Tot és immanent: Déu no existeix	57
3	Tot és monisme: la voluntat de poder ho és tot	65
4	Tot és determinat: el lliure albir no existeix	77
5	Tot es repeteix sense parar: l'etern retorn dicta la llei	87
6	Tot el que és ha de ser estimat: <i>l'amor fati</i> va crear el superhome	105
III	LLEGIR COM UNA VACA. ¿QUÈ ÉS SER NIETZSCHEÀ?	117

*Sils és realment meravellosa; fent servir
un llatí arriscat, la qualificaria de perla perlíssima.
Una profusió de colors cent vegades
més meridionals que els de Torí. Al voltant
encara hi reposen les restes de vint-i-sis allaus,
en part monstruoses, que van destruir boscos sencers.*

NIETZSCHE, *Cartes a Peter Gast*
(Carta 253, 14 de juny de 1888)

I

FILOSOFAR COM UN PAGÈS

GEOLOGIA D'UNA MORAL

I

DIR-SE DE TU AMB EL BUIT, TOT CAMINANT

LES «VISITES AL GRAN ESCRIPTOR» només les he fet a Nietzsche: a Niça, contemporani del terratrèmol que és ell mateix i pels carrers en què potser es va trobar Jean-Marie Guyau, el jove autor tuberculós d'un *Esbós d'una moral sense obligació ni sanció* que Nietzsche anotarà febrosament; per les alçàries del camí d'Esa, alguns quilòmetres més lluny, a l'espadat damunt del *Mare Nostrum*; a la badia de Nàpols, sota el signe del Vesuvi a Sorrento; a la platja de Rapallo i per les altures de Portofino, on de matinada Nietzsche encenia grans fogueres, després d'una nit de vetlla socràtica; a Milà o a Torí, on el seu marmanyer li triava bells fruits reblerts de sol mediterrani, o sinó a l'indret en què cau de genolls després d'abraçar un cavall colpejat pel cotxer; al Fondamenta Nuove de Venècia, des del qual va veure el cementiri de San Michele que es convertirà en l'illa dels morts al *Zaratustra*, una ciutat on el cant dels gondolers el submergeix en l'èxtasi; als carrerons bulliciosos de Gènova, on té ganes de viure com la gent corrent; a Roma, al Vaticà mateix, on troba Lou Salomé en una capella; però molt més sovint a Sils Maria, a l'Alta Engiadina, a la Suïssa alemanya, allí on el superhome i l'etern retorn apareixen en la seva vida, i per tant en la nostra,

i per tant en la meva. He anat a tots aquests indrets per tenir llargues converses silencioses amb aquest gran desaparegut. I hi soc de nou, aquesta vegada per fer una conferència sobre el superhome.

El pensament de Nietzsche respira a Sils Maria, més que en altres bandes. Però, ¿per quina raó? No té res a veure amb la petita casa on va llogar una habitació durant els estius entre els anys 1881 i 1888 (tret de l'any 1882) i que avui s'ha convertit en un monument *kitsch* per l'obsessió d'un professor universitari retirat, sinó perquè aquí descobrim en la natura tot allò que va produir el pensament de l'últim Nietzsche.

La revelació de l'etern retorn es produeix en un decorat digne d'una pintura de Caspar David Friedrich. Abans que aquesta intuïció no el fulmini, Nietzsche ha llegit molt, sobretot obres científiques: és a dir, que no parteix del no-res. Busca en els llibres, llegeix obres de química i de cosmogonia, d'astronomia i de naturalisme. El seu cervell conviu amb aquestes idees dialèctiques, com les criatures als quadres del Bosch.

Si llegeix, i si llegeix tant, això vol dir que qüestiona i es qüestiona. I, tanmateix, ¿sobre què? Abans de la revelació hi ha alguna cosa que la prepara: un desig de sentit, una voluntat de saviesa, un anhel ètic, un tropisme filosòfic, una aspiració a l'ésser per omplir el no-res, una set moral. Perquè abans de la biblioteca sempre hi ha el desig que la constitueix. Nietzsche vol una alternativa al judeocristianisme. Després de la mort de Déu, desitja un món nou i sap que bé hi haurà de fer un paper.

És auster, menja poc i malament, evita l'alcohol i es proveeix d'embotits, pren cafè i xocolata Van Houten. Es troba

a mil vuit-cents metres d'altitud, cosa que té conseqüències fisiològiques, l'altitud modifica l'anatomia, la fisiologia, i per tant modifica les percepcions, les sensacions i les emocions, i de retruc els judicis. Viu castament, sense dones, sense companya d'amor i sense còmplices venals.

A més a més, camina: les llargues sortides poden durar vuit hores en una mateixa jornada. Cada vegada que segueixo les seves passes, caminotejo per un sender marcat per als excursionistes, una pandèmia avui lligada a l'indret, però també gràcies al sentit comú suís que ha excavat uns quants esglaons al sender del filòsof, amb tot de troncs que apunyalen els nivells i tanques per no caure al buit. No hi ha risc d'accident, tot està controlat, però en matèria accidentògena patim pels estiuejants, que sovint són vellards armats amb bastons d'excursionista i disfressats segons els criteris que exigeix l'activitat...

M'imagino aquests caminois buits de turisme, retornats a l'estat salvatge, com a l'època de Nietzsche. Veig aquests paisatges verges oberts que després de les passes per l'herba o per la vegetació es tanquen darrere seu: una multitud de flors estiuenques, grogues i granades, violetes i blanques, falgueres prehistòriques, mates de nabius, maduixes silvestres, àsters i argelagues, els miosotis i les margarides. Formigues que devoren una umbel·la ja blanca, la tenyeixen de tons grisos i la maten: manifestació de la voluntat de poder, lliçó objectiva de la voluntat de poder, botànica de la voluntat de poder...

Mig cec, escric a Paul Rée que no s'hi veu «de set vuitenes parts». Nietzsche porta unes ulleres gruixudes de vidres fumats. ¿Com s'ho fa, amb la vista tan feta malbé, per caminar tanta estona en un univers tan hostil per a qualsevol indivi-

du? ¿Quin equilibri estrany condueix el cos d'aquest home que no cau al buit mentre el tuteja sense parar? Massa pobre per equipar-se, camina amb les sabates de mudar i, si compta amb un bastó trobat a la bardissa, la seva mirada buida no li permet posar-lo on tocaria per equilibrar la progressió, per exemple al caminó escarpat que s'enfila darrere la casa i que des d'aleshores en porta el nom i avui passa per haver sigut la seva passejada preferida.

2

CONÈIXER AMB UN COS DE XAMAN

ÉS, DONCS, AQUELL COS, del qual ell ens diu que n'és «la gran raó», el que serà travessat per la fognada, partit en dos pel llamp com es parteix una civilització entre un abans i un després del que la fa possible: un cos erradívol per tot Europa a la recerca d'una bona alçària, d'una bona temperatura, d'una bona higrometria, d'una bona lluminositat i d'un bon assolellament que li estalviïn patir gaire; un cos nòmada, apàtrida, sense papers, sempre als trens, entre dues insatisfaccions; un cos treballat per la libido del quarantí que ningú no comparteix amb ell, enllà d'algunes dones pagades durant la joventut que de torna li van regalar la sífilis; un cos onanista, dirà Wagner, cosa que contribuirà enormement a la seva enrabiada; un cos mancat d'oxigen a causa de l'altitud en què se situa Sils Maria; un cos que multiplica les xacres de la salut, les patologies, i que es revela com un gran sismògraf de tot el que s'esdevé; un cos excitat pel cafè i afeixugat per les salsitxes que la seva mare li envia per correu; un cos que camina durant llargues hores enmig d'aquest aire fred, pur i cristallí: aquest cos que és, per tant, el cos d'un xaman.

Sabem que, en el xamanisme, l'oficiant —en direm així, per falta d'un terme més acurat— necessita un cos distingit per la natura: contrafet o al marge de la norma, més petit